

Вікторія Остапчук

викладач, голова циклової комісії дизайну та соціальної роботи
ВСП Житомирський технологічний фаховий коледж КНУБА
м.Житомир, Україна

САМОРОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ У ВИХОВНОМУ ПРОСТОРІ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Автор розкриває питання саморозвитку особистості в умовах середовища закладу фахової перед вищої освіти. Розкрито сутність поняття «саморозвиток», «заклад фахової передвищої освіти». Досліджено особливості педагогічного виховного процесу, який спрямований на формування та розвиток діяльності студентів, яка спрямована на саморозвиток та самовизначення. З'ясовано причини чинники, які можуть впливати на рівень прояву саморозвитку, самовиховання у студентів в умовах закладу фахової передвищої освіти. Визначено умови успішної організації саморозвитку та самовдосконалення майбутніх соціальних працівників.

Ключові слова: заклад фахової перед вищої освіти, майбутні соціальні працівники, соціальна робота, саморозвиток, саморозвиток в умовах закладу фахової перед вищої освіти, позанавчальна діяльність, студентство.

Динамізм соціально-економічних перетворень в нашому суспільстві визначається в даний час необхідністю розробки нових технологій, орієнтованих на розвиток в особистості активності, творчої індивідуальності, професійно-особистісного потенціалу. Ці зміни в суспільстві викликають зміни і в системі освіти. Вони пов'язані, перш за все, з демократизацією і гуманізацією процесу навчання, освоєнням в практиці особистісно-орієнтованого, розвивального підходу, пошуком форм і методів педагогічної допомоги та підтримки майбутніх соціальних працівників у їх розвитку і саморозвитку професійної майстерності.

Дана проблема є актуальною для вищої освіти, тому що заклад вищої освіти стає контекстом розвитку особистості для багатьох випускників шкіл, часто змирилися з беззмістовністю життя і незатребуваність їх сутнісних сил внаслідок обумовленого відходу освіти від мети виховання унікальною, цілісною і вільною особистості, здатної усвідомлено створювати свою якість життя, вибудовувати і здійснювати власний життєвий шлях.

Це передбачає відповідність вимог, які висуваються суспільством до професійних і особистісних якостей молодого фахівця і практики управління навчально-виховним процесом, що дозволяє визначити головні протиріччя управління навчально-виховним процесом у вищій школі на сучасному етапі її розвитку: між необхідністю підвищення рівня управління навчально-виховним процесом і ступенем розвитку теорії управління вищої школи; між потребою суспільства в формуванні

особистості, здатної до самовизначення і саморозвитку, і можливостями, які мають в цьому плані вищі навчальні заклади.

Об'єктивної потреби сучасного суспільства в поліпшенні постановки розвитку у студентів здатності до саморозвитку не відповідає рівень розробленості теорії і практики управління навчально-виховним процесом у вищому закладі освіти. Пошук способів вирішення даного протиріччя становить проблему дослідження. Від вивчення і вирішення цього питання залежить якість підготовки молодого фахівця в сучасних умовах.

Проблема саморозвитку розглядається в ряді робіт, присвячених самовдосконаленню, саморозвитку особистості (Н.Майбародюк, В.Міляєва та ін.). У ряді наукових досліджень наводяться різні техніки підготовки особистості до саморозвитку. Вони спрямовані, перш за все, на взаємодію викладача та здобувача заклада фахової передвищої освіти. У цьому випадку мова йде, в основному, про вдосконалення впливу викладача на здобувача.

Саморозвиток особистості активно досліджується в сучасній педагогічній науці. Є різні концепції і моделі аналізу структури і сутності саморозвитку людини на різних вікових етапах і в процесі різних видів його діяльності.

Саморозвиток є однією з основних цілей виховання: «Цілком зрозуміло, що виховання відіграє визначальну роль у розвитку особистості тільки за умови, що воно робить позитивний вплив на внутрішнє стимулювання її активності в роботі над собою. Саме ця активність і власне прагнення зростаючої людини до свого особистісного вдосконалення в кінцевому підсумку і визначають його розвиток» [1, с.74].

У сучасній педагогіці дія педагога розглядається як спонукання особистості до саморозвитку: «діяльність педагога ... створює об'єктивну ситуацію, при якій можливі розвиток і саморозвиток особистості» [1, с.129]. Виходячи з цього, можна припустити, що освітнє середовище спрямоване, насамперед, на формування готовності студентів до саморозвитку і є його кінцевою метою: «Викладання створює умови до самоорганізації, яка спрямовує особистість на саморозвиток» [1, с.238].

Для найбільш ефективної повноцінної навчальної діяльності та майбутньої професійної діяльності студенти повинні не тільки вчитися, а й навчатися організації процесу саморозвитку: «Навчальна діяльність для студентівської молоді виступає як найважливіший засіб самоосвіти, саморозвитку здібностей» [6, с.53].

Аналіз наукової літератури доводить, що для підвищення ефективності саморозвитку в процесі пізнавальної діяльності необхідно орієнтувати студентів на реалізацію умов ефективної самоосвіти, що сприяє їх ефективному саморозвитку.

Узагальнюючи наявні в науковому знанні уявлення про сутність саморозвитку особистості, ми можемо сформулювати базисне визначення поняття. Під *саморозвитком* ми розуміємо процес виникнення і

реалізації готовності особистості до прояву здатності самостійно ставити і вирішувати завдання по її самовизначенню.

Для того, щоб процес професійного самовдосконалення, який реалізується на основі досвіду саморозвитку особистості став основою її самореалізації, викладачам ЗФПО необхідно звернути особливу увагу на формування професійної компетентності. «...фахівець повинен знати свою справу досконало, піднятися в професії до рівня мистецтва. Інакше неминуче виявиться неконкурентоспроможним на ринку праці і позбудеться роботи» [7]. Готовність студента ЗФПО до подолання перерахованих вище проблем може забезпечуватись їх підготовкою до професійного саморозвитку, так як «для студента характерна професійна спрямованість на підготовку вибраної майбутньої професії і пора найскладнішого структурування інтелекту людини, яке дуже індивідуальна і варіативна. Для студента провідними видами діяльності стають професійно-навчальна і науково-дослідна при різкому зростанні самостійності навчальної, економічної діяльності» [7].

Таким чином, в результаті аналізу стану розробленості проблеми саморозвитку в сучасній науковій літературі, ми можемо стверджувати, що:

- проблема саморозвитку є однією з найважливіших наукових проблем, проте в науковій літературі недостатньо визначено концептуальні можливості саморозвитку особистості, зокрема саморозвитку студентів у процесі понавчальної діяльності в умовах ЗФПО;

- узагальнення висновків і результатів, отриманих в ході досліджень дозволяє говорити про недостатній рівень виявлення теоретичних основ формування готовності студентів до професійного саморозвитку та визначення структури і змісту досліджуваного процесу;

- на основі аналізу наявних наукових досліджень можна зробити висновок про те, що готовність студентів ЗФПО до професійного саморозвитку можна визначити як інтегративну якість особистості, яка характеризується її позитивним ставленням до педагогічної діяльності; наявністю прагнення до реалізації саморозвитку в процесі навчальної діяльності з метою більш глибокого розуміння своїх педагогічних можливостей і здатності до постійного трансформування особистості у процесі її участі у позанавчальній діяльності ЗФПО;

- у зв'язку з тим що студенти в більшості своїй не вміють раціонально організувати саморозвиток, виникла необхідність реалізувати їх саморозвиток через позанавчальну діяльність в умовах ЗФПО.

Особистість людини в гуманістичній теорії - це неповторна унікальна цілісність із закладеними спочатку, з народження потенціалом, спроможністю до саморозвитку як реалізації своєї людської сутності. Але головна лінія саморозвитку це не реалізація творчих потенціалів людини, а зміцнення віри, довіри до себе, підвищення самоповаги і цим самим зближенням з ідеальним «Я».

Особистісно-центрований підхід робить акцент на ролі фасилітатора, що володіє емпатією, конгривентністю, який відкритий новому досвіду і цим сприяє

їх росту. Гуманістична теорія ґрунтується на переконанні, що кожен індивід цінний, гідний і має можливості до самостійного позитивного особистісного зростання, якщо надати кожному право самому вибрати свій індивідуальний шлях саморозвитку.

У гуманістичної концепції людина представлена як центральний суб'єкт, який ініціює та організує процес власного розвитку, а особистість є центром власного розвитку, що включає джерела і рушійні сили розвитку. Тому головною рушійною силою особистісного зростання, згідно є вроджена тенденція організму до особистісної автономії, самоактуалізації [6].

Особистісний ріст реалізується шляхом індивідуації, як процес самореалізації особистості, що забезпечує її духовне і фізичне зростання, де спонукальними механізмами індивідуалізації є Еґо і самість. За В.Міляєвою [6], - шляхом внутрішньоособистісних інтенцій і взаємопов'язаних соціально-детермінованих цілей, де основними мотивами особистісного зростання є тенденція до самоствердження і комплекс неповноцінності.

У роботах багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених особистісний ріст розглядається як екзистенціальний процес, який базується на феноменологізації в межах внутрішнього, суб'єктивного світу індивіда [3;8].

Таким чином, викладені вище концепції становлять інтерес для педагогіки, яка вважає важливим моментом будь-якої освіти «вирощування» таких форм свідомості, мислення і афективної сфери дитини, які дозволили б йому здійснити своє самостворювання, свій особистісний ріст. Вона пропонує сприяти особистості в її стремленні виявити самість, прислухатися до заклику майбутнього, йти по шляху самоактуалізації.

Саморозвиток особистості - інтегративний процес багатогранного самоусвідомлення і самозміни. І в сучасній науці існують різні підходи до структури цього процесу. Ми розглядаємо розвиток особистості в такому соціальному середовищі як заклад фахової передвищої освіти (ЗФПО).

До характеристики закладу фахової передвищої освіти (ЗФПО), ми звертаємося, взявши за основу спосіб, запропонований Н.Майбородюк для аналізу навчальних установ, які провають активну позанавчальну діяльність [6]. Даний спосіб передбачає розгляд конкретного начального закладу, в якому реалізуються функції виховання через позанавчальну діяльність; як колектив, в якому грає важливу роль організація позанавчальної діяльності; як соціальну групу, що робить вплив на її членів через їх вільне спілкування, норми і цінності студентської групи.

Ми розглядаємо заклад фахової передвищої освіти (ЗФПО) як установу і як колектив, в якому відбувається процес розвитку і становлення особистості майбутнього соціального працівника. Головним завданням закладу фахової передвищої освіти (ЗФПО) як освітнього закладу, є задоволення потреб особистості в отриманні широкої культурологічної та якісної професійної підготовки, у розвитку і реалізації творчих здібностей, залучення до науково-дослідницької діяльності [5].

Отже, заклад фахової передвищої освіти (ЗФПО) як виховне середовище впливає на формування майбутніх соціальних працівників через

такі компоненти, як цілі і завдання професійної підготовки, зміст навчання і виховання, форми і методи організації навчально-виховного процесу. При цьому реалізація активності студентів відбувається в основному в сфері пізнання і професійно-практичної діяльності. Але процес навчання дає можливість самореалізації та саморозвитку не обов'язково всім студентам з різних причин. Тому і постає питання щодо необхідності використання можливості позанавчальних видів діяльності в умовах ЗФПО.

Список використаних джерел

1. Довідник з виховної роботи зі студентами / В.І. Тернопільська, Т.В. Коломієць, І.О. Піонтківська. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. — 264 с.
2. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення 20.05.2023).
3. Карпенко О. Г. Професійна діяльність соціального працівника як творчий процес. – 2016. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11596> (дата звернення 20.05.2023).
4. Карпенко О. Г. Теорія і практика професійного становлення соціального працівника: навч. посіб //К.: Видавничий Дім «Слово. – 2014.
5. Концепція національного виховання студентської молоді. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2_4290-09#Text. (дата звернення 20.05.2023).
6. Майбородюк Н. Д. Саморозвиток в особистісно орієнтованому просторі / Н. Д. Майбородюк // Педагогіка вищ. та серед. шк. : зб. наук. пр. - 2010. - Вип. 29. - С. 167-172.
7. Міляєва В.Р., Бреус Ю.В. Формування компетентності саморозвитку особистості в умовах реалізації компетентнісного підходу у фаховій освіті. URL:<http://ap.uu.edu.ua/article/90> (дата звернення 20.05.2023).
8. Karpenko O. Professional functions of social workers as a part of professional competence. – 2016. URL:<https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11739> (дата звернення 20.05.2023).

Віталій Рудинський
аспірант кафедри педагогіки,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
м. Хмельницький, Україна

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ У ВНЗ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ